

De heer **Elzinga** (SP): Voorzitter. Ook van mijn kant om te beginnen: hartelijk welkom aan de minister en de staatssecretaris! Als ik het wel heb, is het voor deze minister zijn eerste actieve optreden namens zijn huidige departement in deze Kamer.

Zoals u weet, voorzitter, is dit ook voor mij de eerste keer dat ik in dit huis mag spreken. En dat vind ik best iets om trots op te zijn. Niet dat ik nu direct naast mijn schoenen zal lopen. Daar heeft mijn dochter Zafra, die net op de basisschool zit, wel voor gezorgd. Ik vertelde haar dat ik nu in de Eerste Kamer zat. Daarop zei zij: Goed je best doen, papa, dan mag je volgend jaar over naar de Tweede. Na zo'n opmerking sta je natuurlijk gelijk weer met beide benen op de grond.

Ik heb geprobeerd, haar uit te leggen dat meer, groter of hoger, niet per definitie beter is. Het hangt er maar net van af. En als meer al beter is, is dat dan toch zeker niet altijd in gelijke mate. Een kleine inkomensstijging leidt bij lage inkomens bijvoorbeeld al snel tot een flink grotere beleving van geluk, maar naarmate het inkomen stijgt, neemt dat effect af. Daarom zijn wij als samenleving, ondanks een enorme welvaartstoename, sinds eind jaren zeventig vrijwel niet meer gelukkiger geworden, zo zeggen de onderzoekers. En daarom vinden veel topmannen van ons bedrijfsleven een "loonsverhoging" voor zichzelf van een procent of tien helemaal niet hoog. Tegelijkertijd betitelen ze een loonstijging van een paar procent al als buitensporig en slecht voor de economie, als het om hun werknemers gaat.

Iets kwijtraken wat je eerst wel had en waaraan je gewend was geraakt, is echter een heel ander verhaal. Bijvoorbeeld als je na ziekte of ongeluk volledig arbeidsongeschikt wordt en niet alleen je baan kwijtraakt, maar ook je arbeidsvreugde, je bij je werk horende netwerk en contacten en nog eens 30% van je inkomen. Dat hebben heel veel mensen meegemaakt in de achterliggende jaren. Voor hen is het wetsvoorstel dat nu op tafel ligt en de uitkering voor volledig arbeidsongeschiktheid van 70% naar 75% verhoogt, goed nieuws! Mijn fractie vindt het echter tegelijkertijd een zeer teleurstellende uitwerking van het regeerakkoord en acht het een gemiste kans dat juist mensen met een benedenminimale WAO- of Waz-uitkering of alleenstaande Wajongers, een korting ondervinden op de Toeslagenwet of de kopjesregeling, waardoor de stijging van de arbeidsongeschiktheidsuitkering hun netto nauwelijks iets oplevert. Helaas profiteren de mensen die het minste hebben en die er het meest bij gebaat zouden zijn, daardoor niet van de voorgestelde reparatie. Kan de minister nog eens uitleggen waarom een echte verhoging van de uitkering deze groep volledig arbeidsongeschikten niet is gegund? En is hij het met mij eens dat op basis van het coalitieakkoord juist wel de verwachting was gewekt dat ook bijvoorbeeld Wajongers er 5% op vooruit zouden gaan? Ik heb tenminste wel een hoop brieven gekregen van mensen met een Wajong-uitkering die zwaar teleurgesteld waren toen in juli bleek dat zij er bruto slechts € 9 op vooruit waren gegaan en netto nog geen € 6! Of van een arbeidsongeschikte melkertbaner die er netto op € 815 per maand ook maar liefst € 6 op vooruit ging of van een ouder echtpaar dat al vele jaren rondkomt van één WAO-uitkering met een toeslag en op ruim € 1000 € 9 in de zak kon steken met de waarschuwing dat deze royale stijging wel gevolgen kon hebben

voor de zorg- en de huurtoeslag. Desondanks is mijn fractie vanzelfsprekend toch voorstander van deze verhoging van de WAO-uitkering voor volledig arbeidsongeschikten. Het is samen met een hoofdbestanddeel uit de andere wet die hier voor ligt: de afschaffing van de PEMBA zo ongeveer het eerste positieve nieuws voor WAO'ers in ruim 20 jaar!

Een kwart eeuw geleden deed de neoliberale revolutie vanuit de Angelsaksische landen ook ons land aan. Er werd bezuinigd op de collectieve uitgaven, het mes ging in de publieke sector en in de sociale zekerheid. Zeker, de winstgevendheid van de bedrijven nam toe, net zoals de inkomens van aandeelhouders en topmanagers. Maar de laagste inkomens en de uitkeringsgerechtigden in het bijzonder betaalden voor een groot deel de prijs. De inkomensverschillen groeiden. Het gemiddelde inkomen steeg, maar dat van de huishoudens die van een uitkering afhankelijk zijn, daalde. Vooral de uitkeringen van arbeidsongeschikten gingen hard onderuit: de koopkracht van een volledig arbeidsongeschikte WAO'er daalde als gevolg van meerdere ingrepen in de laatste kwart van de vorige eeuw met meer dan 20%. En alsof dat nog niet genoeg was, werd vervolgens, na het verschijnen van het rapport van de commissie-Donner, pas goed begonnen met een zogenoemde "modernisering" van de WAO.

De ingangseisen zijn dusdanig verscherpt, dat nog maar weinig zieken en arbeidsgehandicapten in de WAO "nieuwe stijl" – nu WIA geheten – kunnen komen. Alleen wie volledig en duurzaam arbeidsongeschikt is, kan aanspraak maken op een IVA-uitkering van 75%. Echter, mensen worden tegenwoordig zelden volledig, laat staan duurzaam arbeidsongeschikt verklaard. Wie niet volledig duurzaam arbeidsongeschikt is, kan op zijn best rekenen op een aanvulling op het loon of een tijdelijke loongerelateerde uitkering, vergelijkbaar met de WW. Daarna – en dat is meestal al heel snel – volgt er eventueel een minimale uitkering.

De oude WAO'ers zouden met rust gelaten worden, dat wil zeggen: op de 50-plussers na werden ze wel allemaal herbeoordeeld aan de hand van de nieuwe, strengere criteria. Deze onbillijke herkeuringen leidden meestal tot pak 'm beet een halvering van het arbeidsongeschiktheidspercentage, nee, van het arbeidsongeschiktheidspercentage, en in veel gevallen tot een wonderbaarlijke genezing. En dus tot een lagere uitkering of zelfs beëindiging van de WAO-uitkering.

Het behoeft geen betoog dat de frustraties hoog oplopen bij mensen die op papier nog verdien capaciteit hebben, maar die papieren functies niet vacant hebben aangetroffen of anders in elk geval op zo'n functie als voormalig WAO'er niet zijn aangenomen. Deze mensen zijn geen spatje beter dan voor de herbeoordeling, maar waar ze eerst ook op papier arbeidsongeschikt waren met een daarbij passende verzekering, zijn ze nu administratief genezen. Ze voelen zich echter nog beroerder, want ze zitten nu thuis op kosten van hun partner of in de bijstand.

Dit vierde kabinet-Balkenende heeft besloten om ook volledig arbeidsongeschikten die niet onder de WIA vallen, maar nog in oude of andere regelingen zitten, een verhoging van 70 naar 75% van het laatste loon te gunnen. Dat werd hoog tijd, zou ik zeggen. Mijn fractie is dan ook verheugd dat wij vandaag kunnen spreken over deze eerste, bescheiden verbetering voor een deel van de WAO'ers. Echter, de inkomenssituatie van de meeste

Elzinga

arbeidsongeschikten blijft nijpend. Daarom is voor ons de meest prangende vraag of hier nu daadwerkelijk sprake is van een omslag in denken. Ligt de periode van afbraak nu werkelijk achter ons, zodat wij langzamerhand kunnen gaan beginnen met enige sociale wederopbouw? Wil de minister ons al iets vertellen over wat er nog aan verdere mogelijke reparaties te verwachten is? Mogen wij bijvoorbeeld nog iets extra's verwachten voor de sociale minima, onder wie de volledig arbeidsongeschikten die de 5%-verhoging nu mislopen? Een ander voorbeeld. In de beleidsnota staat het voornemen om 200.000 mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt aan een baan te helpen. Mogen wij dus binnenkort concrete plannen tegemoet zien die gedeeltelijk arbeidsongeschikten echt zullen helpen eindelijk een baan te vinden bij doorgaans onwillige werkgevers?

Ik kom nu aan de praktische kant van voorliggende wetsvoorstellen. Zoals gezegd, kan mijn fractie zich hier op hoofdlijnen in vinden, maar op een aantal punten heeft zij toch nog wat prangende vragen. De gedachte achter de verhoging van de uitkeringen voor volledig arbeidsongeschikten is een gelijke behandeling aan volledig arbeidsongeschikten in de WIA. Waarom kunnen volledig arbeidsongeschikten, duurzaam of niet, in de WAO, Waz of Wajong wel een 75%-uitkering krijgen en in de WGA niet? Wat rechtvaardigt deze verschillende behandeling? Ik sluit mij wat dat betreft nadrukkelijk aan bij het betoog en bij de vragen van senator Westerveld. Waarom krijgen WAO'ers die volledig arbeidsongeschikt zijn, nog steeds een loondervingsuitkering die nu weliswaar in hoogte gelijk is aan de IVA-uitkering, maar in duur nog steeds beperkt, en vervolgens weliswaar een uitkering van 75%, maar van het (veel) lagere vervolgdagloon? Waar is hier de gelijke behandeling gebleven?

Er ontstaat nu eigenlijk een driedeling voor volledig arbeidsongeschikten: IVA-gerechtigden die volledig duurzaam arbeidsongeschikt zijn, krijgen per 1 januari 2006 een verhoging naar 75% van het maandloon per 1 januari 2006; WAO'ers et cetera, volledig arbeidsongeschikt voor 2006, krijgen 75% van het dagloon, per 1 juli 2007, en WGA'ers blijven ten slotte op 70%, maar wel weer van het maandloon. Wat is de ratio achter deze lappendeken? Waarom worden WAO en IVA, ook qua terugwerkende kracht, nu nog steeds niet gelijk behandeld?

De SP vindt dat de herbeoordelingen sinds 2004 op onbillijke keuringseisen berusten en is daarom blij met het verlagen van de uiterste leeftijdsgrens voor de strenge herkeuring van WAO'ers van 50 jaar op 1 januari 2004 naar 45 jaar op dat moment. Er wordt voor deze groep ook teruggegrepen op het Schattingsbesluit dat toen van kracht was. Nieuwe herkeuringen zullen dus met terugwerkende kracht volgens de oude normen plaatsvinden. Waarom geldt de terugwerkende kracht niet voor de gehele periode waarin reeds herkeurde WAO'ers die destijds tussen de 45 en 50 jaar oud waren, onder de onbillijke keuringseisen hebben moeten lijden? Waarom wordt er slechts gerekend tot het aantreden van dit kabinet? De SP vindt dit getuigen van een verkeerd soort zuinigheid. Er blijven in deze leeftijdscategorie nu zeer schrijnende gevallen voortbestaan voor wie het recht op een uitkering mogelijk herleeft, maar voor wie een financieel gat overblijft. Dat is nergens voor nodig. Graag een reactie. Het verlagen van deze leeftijdsgrens heeft te maken met de kansen op de arbeidsmarkt, maar gedeeltelijk arbeidsongeschikten van onder de 45 hebben

een even beroerde positie op de arbeidsmarkt, zo blijkt uit onderzoek. Waarom erkent de minister dat in dit voorstel niet?

Ook snapt mijn fractie niet waarom er qua terugwerkende kracht in dit wetsvoorstel zelf geen consistentie is. De herkeuringen worden niet helemaal met terugwerkende kracht hersteld, maar tot 22 februari van dit jaar en de ingangsdatum van de verhoging van de WAO wordt niet gelijkgetrokken met de verhoging van de WIA, maar per 1 juli van dit jaar. Ook hierop graag een reactie.

Laten wij ons realiseren dat hij of zij die arbeidsongeschikt wordt, al zo veel aan leven inlevert. Niet kunnen werken vanwege een slechte gezondheid is een harde zaak. De her en der bestaande drang om zulke mensen te laten merken dat ze op de zak van anderen teren is voor mij erg hardvochtig en onverantwoord. Precies daarom vragen wij de minister, de bepalingen van deze wet ruimhartig uit te leggen en, waar mogelijk, de verschillende voorbeelden van ongelijke behandeling, die ik zojuist heb benoemd, te heroverwegen. Ik wacht met belangstelling op zijn antwoorden.

De voorzitter: Mijnheer Elzinga, ik wil u graag van harte feliciteren met uw maidenspeech over twee wetsvoorstellen die te maken hebben met de sociale zekerheid. Uw bijdrage van vandaag getuigt niet alleen van helderheid, maar ook van kennis van zaken. Dat is niet zo vreemd, want er is een rode draad door uw loopbaan te ontwaren tot dusverre, hoewel u wat uw studie betreft aanvankelijk op een geheel ander spoor zat. Aan de Universiteit van Amsterdam begon u namelijk met natuur- en sterrenkunde, waarvoor u uw propedeuse haalde. Daarna ging u aan dezelfde universiteit meteen politicologie studeren.

Na uw studie was u ruim vier jaar werkzaam als fractiemedewerker Sociale Zaken en Werkgelegenheid van de Tweede Kamerfractie van de SP. Na vervolgens een jaar bij de FNV als beleidsmedewerker uitkeringsgerechtigden en ouderen te hebben gefunctioneerd – dat hebben wij hier ook horen doorklinken – was u gedurende een kleine vier jaar algemeen coördinator van het Solidariteitsfonds XminY. Voor wie dat fonds niet kent: het steunt sociale initiatieven in vooral derdewereldlanden.

Sinds medio dit jaar bent u weer terug bij de vakbeweging, maar nu bij FNV Mondiaal, een organisatie die zich richt op de versterking van democratische, onafhankelijke en representatieve vakbonden in ontwikkelings- en transitielanden.

Het is ook gebleken uit uw bijdrage van vandaag dat u heel nauw bent betrokken bij onderwerpen en mensen die van doen hebben met sociale verzekeringen, armoedebestrijding en schuldenproblematiek, maar u schuwt grotere, bredere kaders ook niet. Zo was u medeauteur van de vorig jaar verschenen publicatie *Meta Economische Verkenningen*, een voorstel voor de ontwikkeling van een duurzame en solidaire Macro Economische Verkenning-plus. En zo bent u sinds 2004 voorzitter van Attac Nederland, volgens de website een "kritische anders-globaliseringsorganisatie". Van uw bijzondere belangstelling voor mondiale problemen heeft u al getuigd in onze vaste commissie Buitenlandse Zaken, Defensie en Ontwikkelingssamenwerking. U bent daar niet onopgemerkt gebleven.

U staat bekend als een bevlogen persoon die snel analyseert en graag bereid is om de handen uit de

Elzinga

mouwen te steken voor het politieke handwerk. Dat is niet alleen dienstig voor uw partij, maar kan u ook zeker in deze Kamer van pas komen. Ik wens u van ganser harte alle succes toe bij uw werkzaamheden hier.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

□

De heer **Terpstra** (CDA): Voorzitter. U hebt net de heer Elzinga gefeliciteerd namens uzelf. Ik wens namens de rest van de Kamer de heer Elzinga ook van harte geluk met zijn maidenspeech. Ik vond het een diepgaand betoeg. Ga zo door, maar het moet ook niet al te gek worden!

Heel lang is de sociale zekerheid gezien als een inkomensdervingsregeling. Sinds de commissie-Buurmeijer wordt echter ook steeds meer aandacht besteed aan het hervatten van werk. Dat hervormingswerk is begonnen met minister De Geus en wordt nu voortgezet.

Vanavond zijn drie wetsvoorstellen aan de orde die verband houden met hervormingen van de WAO in de afgelopen jaren. Deze hervorming van de WAO is door onze fractie gesteund. De nieuwe WIA gaat mede op basis van het SER-advies uit van drie groepen arbeidsgeschikten of ongeschikten: werknemers met een beperkte arbeidsongeschiktheid moet in dienst blijven van de oude werkgever, duurzaam of volledig arbeidsongeschikten vallen onder de IVA en de tussengroep valt onder de Regeling werkherhervatting gedeeltelijk arbeidsgeschikten.

Volgens de afspraken in het coalitieakkoord zou de Regeling werkherhervatting gedeeltelijk arbeidsgeschikten nog verder worden geprivatiseerd. Hoe staat het met deze afspraak? Onze fractie heeft niet of zeer beperkt meegedaan aan de schriftelijke voorbereiding. Wij danken de minister voor het beantwoorden van onze ene vraag. Tevens danken wij hem voor alle antwoorden op alle andere vragen die door andere partijen zijn gesteld. Een deel van deze vragen ging zo diep in op individuele gevallen dat een juiste beantwoording door de minister niet mogelijk bleek, bijvoorbeeld wegens gebrek aan gegevens.

Ik ben er nog niet helemaal uit of dit ligt aan de minister of aan de vragenstellers. Veel vragen had ik zelf niet eens kunnen bedenken, maar dat kan uiteraard ook aan mij liggen.

Ik kom bij het wetsvoorstel afschaffing van de premiedifferentiatie en het eigen risico. De splitsing van de WAO in drie groepen werknemers heeft ook geleid tot het indienen van dit wetsvoorstel. Na de invoering van de WGA met een rol voor de verzekeraars met verschillende premies is het naar onze mening logisch om bij de IVA uit te gaan van dezelfde premie voor iedereen. Wij steunen derhalve dit wetsvoorstel.

Het wetsvoorstel over de verhoging van de WAO naar 75% zien wij als een vervolg op de afspraken die met de sociale partners zijn gemaakt rondom de herziening van de WAO. Bij een instroom van maximaal 25.000 personen per jaar en bij een bepaald gedrag rondom de doorbetaling bij ziekte in de cao's zouden de uitkeringen van duurzaam volledig arbeidsongeschikten worden verhoogd tot 75%. Wij zien dit voorstel als onderdeel van de hervormingsmaatregelen tijdens het bewind van de vorige minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, De Geus. De kritiek van de SP kan ik heel goed volgen

maar steun ik niet. Je kunt niet hervormingen doorvoeren, wat wij hebben gedaan, en later met terugwerkende kracht weer terugdraaien. De SP is consequent, maar wij zijn het ook op onze manier.

De voorstellen van de PvdA om ook de uitkeringen in het kader van de WGA eventueel te verhogen tot 75% klinken zeer sympathiek en logisch. Toch heb ik dat idee nog niet gesteund omdat ik een aantal bedenkingen heb. Wij hebben wel ingestemd met de driedeling binnen de WIA. Ruwweg gesproken regelen wij de uitkeringen van de volledig arbeidsongeschikten die duurzaam zijn. Bij de werkherhervatting van gedeeltelijk arbeidsgeschikten is echter sprake van een gemengd systeem, waar ook particuliere verzekeraars en particuliere werkgevers een rol spelen. Deze tweedeling maakt het weer minder logisch om de 75% automatisch door te trekken naar de WGA. Vooral heb je dan een probleem met de rekening, die je dan stuurt naar de verzekeraars of naar de werkgevers, of je gaat werken met een soort subsidie via het UWV, zoals ook wordt voorgesteld bij de eigenrisico-dragers in het kader van de IVA. Op langere termijn lijkt mij dat geen houdbaar systeem.

Even belangrijk voor mij is de vraag wat in het kader van de afspraak met de sociale partners is beoogd. Sommigen zeggen dat de afspraak alleen maar geldt voor de IVA en bewust niet voor de WGA. Op dat punt zou ik graag een helder antwoord van de minister krijgen. Bij de behandeling in de Tweede Kamer – en ook voor een deel bij de inbreng van de heer Elzinga – is het mij opgevallen dat veel partijen die voorstander zijn van inkomensafhankelijke regelingen bezwaar maken tegen het feit dat deze regelingen bestaan. Immers, men heeft bezwaar gemaakt tegen het feit dat de verhoging van 5% niet voor 5% doortelt. Dat is volgens mij alleen maar een gevolg van het feit dat inkomensafhankelijke regelingen bestaan.

Is dit debat in de Tweede Kamer voor de minister nog een argument om niet verder te gaan met nog meer inkomensafhankelijke regelingen? Ook wij wachten de antwoorden van de minister vol vertrouwen af.

Mevrouw **Westerveld** (PvdA): De afgevaardigde van het CDA legt mij een voorstel in de mond dat ik niet heb gedaan. Sowieso vind ik de Eerste Kamer niet echt een platform om aan de regering voorstellen te doen tot het treffen van maatregelen. Ik ben daar tenminste in het algemeen terughoudend in. Ik had de minister een vraag gesteld. Nu de heer Terpstra zelf spreekt over duurzaamheid, wil ik wel zeggen dat ik het verschil tussen WGA en IVA wel kan volgen als je het bekijkt vanuit het perspectief van degenen die het betalen. Mijn vraag aan de minister, die ik ook met alle plezier nog een keer aan de heer Terpstra stel, was de volgende. Als je dit in de tijd, temporeel, beziet en op een zeker moment vaststelt dat er een groep ontstaat van mensen die gezondheids-technisch in redelijk dezelfde situatie zitten, maar 5% minder krijgen, is dat dan nog uit te leggen en te rechtvaardigen? Nu de heer Terpstra zich zozeer voorstander verklaart van een onderscheid, wil ik de vraag ook aan hem stellen.

De heer **Terpstra** (CDA): U hebt vragen gesteld, waarbij ik ervan ben uitgegaan dat u dat te zijner tijd zou kunnen uitwerken in een soort voorstel. Misschien heb ik het daarom iets te slordig "voorstel" genoemd. Uw vragen